

Logické programovanie 1

(pokus o úvod #1)

Peter Borovanský, KAI, I-18, borovan(a)ii.fmph.uniba.sk

- je dielom sedemdesiatok, teda dekády `70...
- najprv vznikol programovací jazyk (Prolog), až potom teória LP ('80)
- **Fifth Generation** Computer Systems (FGCS) bol v 1982 projekt Japonského min. priemyslu zameraný na paralelné výpočty a logické programovanie
- Ehud Shapiro: Trip Report 1983, "Fifth Generation computers will be built around the concepts of concurrent logic programming"
- jeho cieľom bolo začiatkom '90 zvládnuť Umelú inteligenciu
- trochu s nadsádzkou sa hovorilo, že programovanie je za 10 rokov mŕtva disciplína (to sa už robiť nebude, všetko zvládne AI)
- vzniklo mnoho nesmrteľných konceptov, algoritmov, ktoré sa učíte do dnes

Logické programovanie 1

(pokus o úvod #2)

Peter Borovanský, KAI, I-18, borovan(a)ii.fmph.uniba.sk

- logické programovanie je o rozmýšľaní v predikátovom počte
- neprogramujete metódy (čo niečo robia), ani funkcie (ktoré niečo počítajú)
- programujete/definujete relácie/vzťahy medzi objektami a to v logike PP1
- kým každá funkcia je relácia, naopak to neplatí objavíte nedeterministické programovanie
- nedeterministické programovanie je simulované <u>zabudovaným</u> backtrackom
- Logické programovanie veľmi úzko súvisí s Constraint Logic Programming (LP s obmedzeniami), takže je výzva ukázať vám aj kúsok z neho
- CLP(Z), CLP(Finite domain) je skoro to, čo poznáte ako SatSolver CLP(Bool)

Logické programovanie 1

(pokus o úvod #3)

programovanie v predikátovom počte

Robinson, 1965

rezolučný princíp
$$(A \lor B) \land (\neg A \lor C) \Rightarrow (B \lor C)$$

Robert Kowalski (1979, Logic for Problem Solving) Motto:

Alain Colmerauer, 1972
 jazyk Prolog

Klasická (až historická) literatúra, ktorú asi nebudete čítať...:

Lloyd, J.W.: Foundations of Logic Programming, 1987

Apt, K.R.: Introduction to Logic Programming, 1988

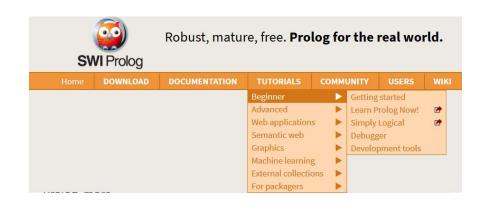
Sterling, L., Shapiro, E.: *The Art of Prolog – Advanced Programming Techniques*, 1986

Clocksin, W.F., Melish, C.S.: Programming in Prolog, 1984

Tutorialy na nete

- J.R.Fisher: prolog :- tutorial
 https://www.cpp.edu/~jrfisher/www/prolog_tutorial/pt_framer.html
- Prolog Tutorial (??)
 http://www.lix.polytechnique.fr/~liberti/public/computing/prog/prolog/prolog-tutorial.html
- J. Wielemaker: SWI-Prolog for MS-Windows
 http://www.swi-prolog.org/windows.html
- T.Plachetka (SK):
 http://www.dcs.fmph.uniba.sk/~plachetk/TEACHING/RLDB2020/
- TutorialsPoint, online interpreter
 https://www.tutorialspoint.com/execute_prolog_online.php
- http://www.cs.oswego.edu/~odendahl/coursework/notes/prolog/synopsis/con.html
- http://www.cs.ukzn.ac.za/~hughm/ai/readings/PrologIntro.pdf

- Prolog je beztypový jazyk
 - ani len náznak typovej inferencie à-la Haskell nebude
- Prolog je interpretovaný jazyk
 - s možnosťou kompilácie do vlastného bajt kódu
 - native nehrozí…

Softvér

(čo používame)

- SWI-Prolog http://www.swi-prolog.org/
- TutorialsPoint https://www.tutorialspoint.com/execute_prolog_online.php
- EclipseCLP https://eclipseclp.org/

```
execute Prolog Online (GNU Prolog v1.4.4)
                                                                                                         - Fork A Project - ☐ Edit - Setting - L borovan -
                                                                                                                                                第三日
Execute | > Share main.pg STDIN Projects ×
                                                                            ı.lı Result
   1 :- initialization(main).
                                                                              $gprolog --consult-file main.pg
   2 %-- protekcie
                                                                              GNU Prolog 1.4.4 (64 bits)
                                                                              Compiled Feb 10 2017, 19:52:45 with gcc
      pozna(jano, fero).
                                                                             By Daniel Diaz
      pozna(fero, jozo).
                                                                             Copyright (C) 1999-2013 Daniel Diaz
                                                                             compiling /home/cg/root/4472213/main.pg for byte code...
      pozna(jano, ludovit).
                                                                             /home/cg/root/4472213/main.pg compiled, 250 lines read - 33364 bytes writt
      pozna(zuzka, amalka).
      pozna(zuzka, maria).
                                                                             fero, jozo
     pozna(maria, fero).
                                                                             jano, ludovit
  10 pozna(cyril, metod).
                                                                             zuzka, amalka
                                                                             zuzka, maria
  12 protekcia(X,X).
                                                                             maria, fero
     protekcia(X,Y) :- protekcia(Y,X).
                                                                             cvril.metod
                                                                             warning: /home/cg/root/4472213/main.pg:1: user directive failed
      protekcia(X,Y) :- protekcia(X,Z), pozna(Z,Y).
                                                                              1 ?-
      protekcia(X,Y) :- protekcia(Z,Y), pozna(X,Z)
```

idea: program je logická formula

Príklady definícií predikátov

podmnožina ∀X ∀Y subset(X,Y) ⇔ ∀ U (U ∈ Y ← U ∈ X)

 protekcia – reflexívny, symetrický a tranzitívny uzáver relácie pozna(X,Y)

```
\forall X \forall Y protekcia(X,Y) \Leftrightarrow
X=Y \lor
protekcia(Y,X) \lor
\exists Z (protekcia(X,Z) \land pozna(Z,Y)) \lor
(protekcia(Z,Y) \land pozna(X,Z))
```


Rodinné vzťahy

(definícia relácie ekvivalenciou)

známe sú fakty v tvare rodic/2, zena/1, muz/1
 predikátový_symbol/arita

```
otec(X,Y) \Leftrightarrow rodic(X,Y) \land muz(X)

dedo(X,Y) \Leftrightarrow otec(X,Z) \land rodic(Z,Y)

brat(X,Y) \Leftrightarrow rodic(Z,X) \land rodic(Z,Y) \land muz(X)
```

```
predok(X,Y) \Leftrightarrow rodic(X,Y)
predok(X,Y) \Leftrightarrow rodic(X,Z) \land predok(Z,Y)
```

```
predok(U,V) ? (U,V) = {(jano,zuzka),(jano,palko),(zuzka,miska),(jano,miska)}
```

rodic(jano, zuzka)
rodic(jano, palko)
rodic(zuzka, miska)
muz(jano)
muz(palko)
zena(zuzka)
zena(miska)

muz/1, zena/1 sú unárne rodic/2 je binárny pred.symb

```
otec(jano,zuzka)
dedo(jano,miska)
brat(palko,zuzka)
```

```
predok(X,miska) ?
X = {zuzka, jano}
```


Rodinné vzťahy

(pôsobí to ako tvrdenia vo výrokovom počte)

```
rodic(jano, zuzka)
rodic(jano, palko)
rodic(zuzka, miska)
muz(jano)
muz(palko)
zena(zuzka)
zena(miska)
```

```
vrstovnik(X,X) \Leftrightarrow true
vrstovnik(X,Y) \Leftrightarrow rodic(Xr,X) \land rodic(Yr,Y) \land vrstovnik(Xr,Yr)
vrstovnik(X,Y)?
(X,Y) = \{(X=Y),(zuzka,zuzka),(zuzka,palko),(palko,zuzka),(palko,palko),
          (miska,miska),(miska,miska)}
skutocnyVrstovnik(X,Y) \Leftrightarrow vrstovnik(X,Y) \land \neg(X=Y)
skutocnyVrstovnik(X,Y)?
(X,Y) = \{ (zuzka,palko),(palko,zuzka) \}
```


Klauzálna forma

(z ekvivalencie píšeme len jednu implikáciu)

```
A \leftarrow B_1, B_2, ..., B_n \qquad \forall A \Leftarrow B_1 \land B_2 \land ... \land B_n

Klauzuly (Hornove):

protekcia(X,Y) \leftarrow X=Y

protekcia(X,Y) \leftarrow protekcia(Y,X)

protekcia(X,Y) \leftarrow protekcia(X,Z) \land pozna(Z,Y)

protekcia(X,Y) \leftarrow protekcia(Z,Y) \land pozna(X,Z)
```

odteraz už len prologovská syntax

•za vetou je bodka.

Prolog:

```
protekcia(X,X).
protekcia(X,Y):- protekcia(Y,X).
protekcia(X,Y):- protekcia(X,Z), pozna(Z,Y).
protekcia(X,Y):- protekcia(Z,Y), pozna(X,Z).
```

•predikátové a funkčné symboly začínajú malým písmenom
•premenné začínajú Veľkým písmenom
•_ je anonymná premenná
•konjunkcia sa píše ako čiarka
• implikácia← sa píše :-

Výpočet programu

(trochu formálnejší pohľad)

- program P je konečná množina klauzúl (resp. prologovských riadkov)
- výpočet pre A je dôkaz (že A je logickým dôsledkom P, t.j. P | A)
 (my ale nebudeme dokazovať, ale Prolog bude backtrackovať)
- napr.
 - P: $add(\underline{0},Y,Y)$. %- podčiarknuté sú funkčné symboly $add(\underline{succ}(X),Y,\underline{succ}(Z))$: add(X,Y,Z).
 - A: $add(\underline{succ}^2(\underline{0}), \underline{succ}^3(\underline{0}), \underline{succ}^5(\underline{0}))$
- P ⊨ A zisťujeme sporom P ∪ { ¬A } pomocou rezolúcie
- problém je nerozhodnuteľný, resp. len čiastočne rozhodnuteľný (logický programovací jazyk je so silou Turigovho stroja)
- čo ak A obsahuje premenné, napr. add(X, Y, $\underline{\operatorname{succ}}^5(0)$) hľadáme dosadenie premenných do A (substitúciu θ), že P \models A θ

Aritmetika "naozaj"

(výraz a hodnota/interpretácia výrazu)

times(0,Y,0). times(X+1, Y, Z) := times(X,Y,W), add(W,Y,Z).

$$0*y = y$$

 $(x+1)*y = x*y + y$
%-- zle

fact(0,s(0)).fact(N+1,F) := fact(N,F1), times(N+1,F1,F).

X is Výraz je predikát v infixovej notácii, ktorý vyhodnotí aritmetický Výraz, a priradí do X, resp. porovná s hodnotu X.

- 0* = vtimes $(0, _{-}, 0)$. x*y = (x-1)*y + ytimes(X, Y, Z) :- X>0, X1 is X-1, times(X1,Y,W), Z is W+Y.
- fact(0,1). fact(N,F) :- N>0, N1 is N-1, fact(N1,F1), F is N*F1. n! = n*(n-1)!

Haskell Prolog
[]
H:T [H|T]

Zoznamy

(nemá typy)

```
konštruktory: [], [H | T]
```

• konvencie: $[a_1, a_2, ..., a_n | T] = [a_1 | [a_2 | ... | [a_n | T]]]$ $[a_1, a_2, ..., a_n] = [a_1 | [a_2 | ... | [a_n | []]]]$

heterogénne [1,"abc",janko] = [1, [97, 98, 99], janko]

 nachádza sa v zozname (štandardný predikát member) member(X, [X|_]).

 $member(X, [_|Ys]) :- member(X,Ys).$

?- member(X,[1,2,3]). $X = \{ 1,2,3 \}$

 dľžka zoznamu (štandardný predikát length) len([], 0).

len([_|Xs], L1) :- len(Xs,L), L1 **is** L+1.

?- len([1,2,3],X). X = s(s(s(0)))

začiatok zoznamu prefix([], _). prefix([X|Xs], [X|Ys]) :- prefix(Xs, Ys).

?- prefix([a,b],[a,b,b,a]). yes

Zoznamy - pokračovanie

zoznam usporiadaný vzostupne
 vzostupne([]).
 vzostupne([_]).
 vzostupne([X1,X2|Xs]) :- X1=<X2, vzostupne([X2|Xs]).

zoznam usporiadaný zostupne
 zostupne([]).
 zostupne([_]).
 zostupne([X1,X2|Xs]) :- X1>=X2, zostupne([X2|Xs]).

 usporiadaný zoznam usporiadany(X):- zostupne(X); vzostupne(X).
 operátor; predstavuje disjunkciu (alebo) operátor, predstavuje konjunkciu (a zároveň)

?- vzostupne([1,2,3]).
true ;
false.
?- vzostupne([1,2,1]).

false.

•

Zoznamová rekurzia

spojenie zoznamov, rekurzívna definícia predikátu append/3

```
append([], Ys, Ys).
    append([X | Xs], Ys, [X | Zs]) :- append(Xs, Ys, Zs).
?- append([1,2],[a,b],[1,2,a,b]).
yes
?- append([1,2,3],[4,5],V).
V = [1,2,3,4,5]
?- append(X, Y, [1,2,3]).
X = [], Y = [1,2,3];
X = [1], Y = [2,3];
X = [1,2], Y = [3];
X = [1,2,3], Y = [];
```

SWI-Prolog

```
🍱 SWI-Prolog -- c:/borovan/PARA/cvicenie/prolog1.pl
                                                                                                 _ | | ×
File Edit Settings Run Debug Help
% c:/borovan/PARA/cvicenie/prolog1.pl compiled 0.00 sec, 564 bytes
Welcome to SWI-Prolog (Multi-threaded, Version 5.6.8)
Copyright (c) 1990-2006 University of Amsterdam.
SWI-Prolog comes with ABSOLUTELY NO WARRANTY. This is free software,
and you are welcome to redistribute it under certain conditions.
Please visit http://www.swi-prolog.org for details.
For help, use ?- help(Topic), or ?-
                                           C:\Program Files\ECLiPSe 7.0\lib\x86 64 nt\eclipse.exe
                                          ECLiPSe Constraint Logic Programming System [kernel threads]
1 ?- append(X, Y, [1, 2, 3]).
                                          Kernel and basic libraries copyright Cisco Systems, Inc.
                                          and subject to the Cisco-style Mozilla Public Licence 1.1
\bar{Y} = [1, 2, 3]
                                          (see legal/cmpl.txt or http://eclipseclp.org/licence)
                                          Source available at www.sourceforge.org/projects/eclipse-clp
                                          GMP library copyright Free Software Foundation, see legal/lgpl.txt
X = [1]
\overline{Y} = [2] 31:
                                          For other libraries see their individual copyright notices
                                          Version 7.0 #50 (x86_64_nt), Tue Sep 24 11:40 2019
                                          [eclipse 1]: append(X,Y,[1,2,3]).
X = [1, 2]
Y = [3];
                                          X = []
X = [1, 2, 3]
Y = [];
                                          Y = [1, 2, 3]
                                          Yes (0.00s cpu, solution 1, maybe more) ? ;
                                          X = [1]
No
                                          Y = [2, 3]
2 ?-
                                          Yes (0.00s cpu, solution 2, maybe more) ?;
                                          X = [1, 2]
                                          Y = [3]
                                          Yes (0.00s cpu, solution 3, maybe more) ?;
                                          X = [1, 2, 3]
                                          Yes (0.00s cpu, solution 4)
                                           [eclipse 2]: _
```


https://www.tutorialspoint.com/execute_prolog_online.php

- :- initialization(main).
- main :- append(X,Y,[1,2,3]),write(X),nl,write(Y),nl.

```
Stroin | Str
```

- :- initialization(main).
- main :- append(X,Y,[1,2,3]),write(X),nl,write(Y),nl,fail.

```
Execute | > Share
                                                                                                                                        富田
                                                                         I.II Result
                              STDIN
                    main.pg
    :- initialization(main).
                                                                          $qprolog -- consult-file main.pg
    main :- append(X,Y,[1,2,3]),write(X),nl,write(Y),nl,fail.
                                                                          GNU Prolog 1.4.4 (64 bits)
                                                                          Compiled Feb 10 2017, 19:52:45 with gcc
                                                                          By Daniel Diaz
                                                                          Copyright (C) 1999-2013 Daniel Diaz
                                                                          compiling /home/cg/root/4472213/main.pg for byte code...
                                                                          /home/cg/root/4472213/main.pg compiled, 3 lines read - 666 bytes v
                                                                          []
                                                                          [1, 2, 3]
                                                                          [1]
                                                                          [2,3]
                                                                          [1,2]
                                                                          [3]
                                                                          [1, 2, 3]
                                                                          warning: /home/cg/root/4472213/main.pg:1: user directive failed
```

reverse

- reverse rekurzívny reverse([], []). reverse([X|Xs], Y) :- reverse(Xs, Ys), append(Ys, [X], Y).
- akumulátorová verzia reverse(X, Y) :- reverse(X, [], Y).

```
reverse([], Acc, Acc).
reverse([X | Xs], Acc, Z) :- reverse(Xs, [X | Acc], Z).
```

```
reverse([1,2,3],Acc)
reverse([1,2,3],[],Acc)
reverse([2,3],[1],Acc)
reverse([3],[2,1],Acc)
reverse([],[3,2,1],Acc)
Acc = [3,2,1]
```

•

Kvíz o zoznamoch

- neprázdny zoznam neprazdnyZoznam([_|_]).
- aspoň dvojprvkový zoznam asponDvojPrvkovyZoznam([_,_|_]).
- tretí prvok tretiPrvok([_,_,T|_],T).
- posledný prvok zoznamu posledny([X],X).
 posledny([_,Y|Ys],X):-posledny([Y|Ys],X).
- tretí od konca tretiOdKonca(Xs,T) :- reverse(Xs,Ys),tretiPrvok(Ys,T).
- prostredný prvok zoznamu, ak existuje
 prostredny(Xs,T):-append(U,[T|V],Xs),length(U,L), length(V,L).

Rekurzia vs. iterácia

- vygeneruj zoznam čísel od 1 po N pre zadané N
- prvý pokus (rekurzívne riešenie) [N, ..., 1] nAzJedna(0,[]). nAzJedna(N,[N|X]):-N>0,N1 is N-1,nAzJedna(N1,X).

```
?- nAzJedna(4,L).
L = [4, 3, 2, 1];
```

L = [1, 2, 3, 4, 5];

Konverzia zoznamu cifier na číslo

konverzia zoznamu cifier na číslo zoznamToInt([],0). zoznamToInt([X|Xs],C) :- zoznamToInt(Xs,C1), C is 10*C1+X.

```
?- zoznamToInt([1,2,3,4],X).
X = 4321;
```

konverzia čísla na zoznam cifier intToZoznam(0,[]). intToZoznam(C,[X|Xs]) :- C > 0, X is C mod 10, C1 is C // 10, intToZoznam(C1,Xs).

```
?- intToZoznam(4321,X).
X = [1, 2, 3, 4];
```


Konverzia s akumulátorom

akumulátorová verzia konverzie zoznamu cifier na číslo zoznamToInt2(X,Res) :- zoznamToInt2(X,0,Res). zoznamToInt2([],C,Res) :- Res = C. zoznamToInt2([X|Xs],C,Res) :- C1 is 10*C+X, zoznamToInt2([X|Xs],C,Res).
?- zoznamToInt2([1,2,3,4],X).
X = 1234;

```
akumulátorová verzia konverzie čísla na zoznam cifier
intToZoznam2(X,Res) :- intToZoznam2(X,[],Res).
intToZoznam2(0,Res,Res).
intToZoznam2(C,Xs,Res) :- C > 0,
X is C mod 10, C1 is C // 10, intToZoznam2(C1,[X|Xs],Res).
```

```
?- intToZoznam2(1234,X).
X = [1, 2, 3, 4];
```

flat alias splošti

Sploštenie heterogénneho zoznamu s viacerými úrovňami do jedného zoznamu všetkých prvkov

naivné riešenie

akumulátorové riešenie (odstraňujeme append):

•

Prefix a sufix zoznamu

začiatok zoznamu, napr. ?-prefix([1,a,3],[1,a,3,4,5])

```
prefix([], _).
prefix([X|Xs], [Y|Ys]) :- X = Y, prefix(Xs, Ys).
prefix([X|Xs], [X|Ys]) :- prefix(Xs, Ys).
```

koniec (chvost) zoznamu ?-sufix([3,4,5],[1,2,3,4,5])

```
sufix(Xs,Xs).
sufix(Xs,[_|Ys]):-sufix(Xs,Ys).
```

koniec zoznamu, ak už poznáme reverse

```
sufix(Xs,Ys):-reverse(Xs,Xs1), reverse(Ys,Ys1), prefix(Xs1,Ys1).
```

Podzoznam zoznamu

súvislý podzoznam, napr. ?-sublist([3,4,5],[1,2,3,4,5,6])

```
sublist1(X,Y) :- append(_,X,V),append(V,_,Y).
sublist2(X,Y) :- append(V,_,Y),append(_,X,V).
```

ešte raz súvislý podzoznam, keď poznáme sufix, prefix, ...

```
sublist3(Xs,Ys):-prefix(W,Ys),sufix(Xs,W).
sublist4(Xs,Ys):-sufix(W,Ys),prefix(Xs,W).
```

nesúvislý podzoznam, tzv. vybratá podpostupnosť

```
subseq([X|Xs],[X|Ys]):-subseq(Xs,Ys).
subseq(Xs,[_|Ys]) :- subseq(Xs,Ys).
subseq([],_).
```

Práca so zoznamom

- definujte predikát select(X,Y,Z), ktorý vyberie všetky možné prvky X zo zoznamu Y, a výsledkom je zoznam Z select(X,[X|Xs],Xs).
 select(X,[Y|Ys],[Y|Zs]):-select(X,Ys,Zs).
 z = a, Z = [b, c]; X = b, Z = [a, c]; X = c, Z = [a, b];
- definujte predikát delete(X,Y,Z) ak Z je Y-[X] delete(X,Y,Z):-select(X,Y,Z).
- definujte predikát **insert**(X,Y,Z), ktorý vsunie prvok X do zoznamu Y (na všetky možné pozície), výsledkom je zoznam Z insert(X,Y,Z):-select(X,Z,Y).

Permutácie a kombinácie

- definujte predikát perm(X,Y), ktorý platí, ak zoznam Y je permutáciou zoznamu X perm(Xs,[H|Hs]):-select(H,Xs,W),perm(W,Hs). perm([],[]).
- iná verzia, miesto select/delete robíme insert perm2([],[]). perm2([X|Xs],Zs):-perm2(Xs,Ys),insert(X,Ys,Zs).
- definujte predikát comb(X,Y), ktorý platí, ak zoznam X je kombináciou prvkov zoznamu Y
- comb([],_).
 comb([X|Xs],[X|T]):-comb(Xs,T).
 comb([X|Xs],[_|T]):-comb([X|Xs],T).
 comb(Xs,[_|T]):-comb(Xs,T).
- to bolo na minulej prednáške ako subseq ©

```
?- perm([1,2,3,4],Xs).

Xs = [1, 2, 3, 4];

Xs = [1, 2, 4, 3];

Xs = [1, 3, 2, 4];

Xs = [1, 3, 4, 2]
```

```
?- L=[_,_,_],
  comb(L,[1,2,3,4,5,6]).
L = [1, 2, 3, 4];
L = [1, 2, 3, 5];
L = [1, 2, 3, 6];
L = [1, 2, 4, 5];
L = [1, 2, 4, 6];
L = [1, 2, 5, 6];
L = [1, 3, 4, 5];
L = [1, 3, 4, 6];
L = [1, 3, 5, 6];
L = [1, 4, 5, 6];
L = [2, 3, 4, 5];
L = [2, 3, 4, 6];
L = [2, 3, 5, 6];
L = [2, 4, 5, 6];
L = [3, 4, 5, 6];
```

Rekapitulácia

program je konečná množina (Hornových) klauzúl tvaru:
 A.

alebo

 $A:-B_1,B_2,...,B_n$.

- klauzula predstavuje všeobecne kvantifikovanú implikáciu,
- dotaz (ciel') je tvaru ?-B₁,B₂, ...,B_n (a obsahuje hľadané premenné),
- v programe deklarujeme tvrdenia o pravdivosti predikátov čo sa z programu nedá odvodiť, neplatí bez toho, aby sme to deklarovali,
- premenné začínajú veľkým písmenom alebo _
- funkčné a predik.symboly začínajú malým písmenom,
- Prolog má zoznamy s konštruktormi [] a [H|T]
- Prolog je beztypový jazyk (pozná čísla, atómy-termy, zoznamy),
- klauzule sa skúšajú v textovom poradí (od hora dole),
- klauzule sa skúšajú všetky, ktoré môžu byť použiteľné,
- Prolog vráti všetky riešenia problému, ktoré nájde,
- Prolog nemusí nájsť riešenie, ak sa zacyklí